

Birleşik Arap Emirlikleri'nin Dış Politikasındaki Dönüşümler

Kristian Coates Ulrichsen

Giriş

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), 1980'lerde ve 1990'larda, ülkenin kurucu lideri olan Şeyh Zayed bin Sultan Al Nahyan'ın yönetimi altındaydı ve bu süre zarfında Al Nahyan uluslararası meseleler ile bölgesel ihtilaflarda arabulucu rol oynamayı merkezine alan bir tutuma sahipti. 1971'den vefat ettiği 2004 yılına kadar ülkesinin iktidarında kalmayı başaran Şeyh Zayed yönetimindeki BAE, Körfez'in yanı sıra Arap ve İslam dünyasının diğer devletleri ile de oldukça yakın ilişkiler geliştirmeyi hedefleyen bir dış politika izledi ^[1]. Diğer yandan Şeyh Zayed, BAE'nin ilk yıllarında Arap Birliği ülkeleri ve 1981'de kurulmasından itibaren de Körfez İş Birliği Teşkilatı (KİK) üyesi devletler ile yakın dostluk ilişkileri için hummalı bir çalışma yürüttü. Nitekim Şeyh Zayed; Haziran 1972'de Al-Amal Gazetesi'ne verdiği bir röportajda, "BAE'nin, Suudi Arabistan ile aynı yönde ilerlemek ve aynı yolu izlemek için aynı tutumu benimsemek konusunda istekli" olduğunu belirtmekten kaçınıyordu ^[2].

Erken dönemlerde BAE'nin öne çıkan bir diğer özelliği, "Araplığa" ve bilhassa Filistin meselesine olan bağlılığıydı. Bu anlamda BAE'nin Filistin'e olan yakınlığı hem politik hem ekonomik destekler şeklindeydi. Nitekim BAE, Ekim 1973 ve Mart 1974 arasındaki Arap petrol ambargosuna katılıp (her ne kadar Dubai, Abu Dabi'den 3 gün sonra katılmış olsa da) Yom Kippur Savaşı'nda İsrail'e verdikleri destekten ötürü ABD ve Hollanda'ya olan petrol ihracını durdurdu ve Arap-İsrail savaşı sürerken "ön cephedeki devletlere" geniş çaplı destekler verdi. Ayrıca BAE'deki bağışçılar, Filistin'e öylesine kayda değer miktarda yardımlarda bulundular ki 1970'ler ile 1980'ler arasında bu yardımın 20 milyar dolardan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu anlamda BAE'nin eylemlerinin bir kez daha bölge eksenindeki eğilimlerle uyumlu olduğu görülebilir ki nitekim diğer Körfez ülkeleri de aynı dönemde "ön cephe devletlerine" dış yardımlar yaptılar ^[3].

Artan Güvenlik Angajmanı

BAE'nin dış politikasındaki büyük değişimler, odak noktasını aşamalar halinde Araplıktan ve İslami meselelerden kaydırıp "yumuşak" ve "sert" güç kaynaklarını biriktirmek ile havacılık, yenilenebilir enerji ve uluslararası finans gibi belirli ekonomik sektörlerde kendi oluşumlarını yapılandırmak için pro-aktif bir şekilde küresel ekonomideki ve yönetim sistemindeki gelişmelere uyum sağladığı, Şeyh Zayed'in de yaşlandığı 1990'ların sonunda gerçekleşti. Bilhassa 11 Eylül 2001'deki saldırıda kaçırılan uçaktaki 19 saldırgandan 2'sinin BAE'li olduğu ortaya çıktıktan sonra, ABD ile ilişkiler derinleşti ve bu ilişki, BAE'nin dış politikasında bir mihenk taşı olarak kalmayı sürdürdü. Böylelikle BAE, 1991'deki Körfez Savaşı'ndan beri sadece 2003'te ABD öncülüğünde Irak'ın işgal edilmesi dışında Orta Doğu'da yaşanan her krizde askeri anlamda ABD kuvvetlerinin yanında yer aldı ^[4].

BAE'nin 2001'den bu yana Afganistan'a müdahil oluşu, ülkenin dış ilişkileri ve "yumuşak" ve "sert" güç unsurlarını beraber kullanma projeksiyonuna yönelik evrimini ortaya koyuyor. BAE, -Suudi Arabistan ve Pakistan ile beraber- 1996'da rejimi ele geçirmesinden sonra Taliban yönetimini tanıyan üç ülkeden biriydi. Taliban'ın devrilmesinden sonra, Aralık 2001'de iktidara gelen Hamid Karzai hükümetine de desteklerini hızlı bir şekilde sundular. BAE Silahlı Kuvvetleri mensupları 2001 ve 2014 arasında Afganistan'da konuşlanmış durumdaydı ve bir Arap ülkesinden gelen tek ordu gücü de yine onlardı. Yardım ve sağlık hizmetleri gibi insani çalışmalarda ciddi bir şekilde yer alırken ABD ve NATO kuvvetlerine savaş desteği de verdiler. BAE'nin Afganistan'daki askeri operasyonları, güvenlik ve istikrarın başarılı bir yardım ve kalkınma için ön şart olduğunu vurgulayan bir insani yaklaşımla paralel olarak sürdürüldü [5].

Karar Alma Merkezlerindeki Değişim

BAE, on yıl içerisinde yalnızca Körfez'de değil, geniş anlamda Orta Doğu bölgesi için de bölgesel güvenlik yapısının salt bir tüketicisi olmaktan çıkarak bir katkı sağlayıcısına dönüştü. Doğrusu BAE'nin Afganistan'daki operasyonlara askeri katkısının kapsamı ve ölçeğine bakıldığında, Libya'da 2011 yılının Mart ve Ekim ayları arasında gerçekleşen bir başka NATO öncülüğündeki girişime (Operation Unified Protector) dahil olması, bölgesel düzeyde de GCC Peninsula Shield Force'un Mart 2011'de gerçekleşen Bahreyn müdahalesine katkı vermesi ve daha geniş ölçekte olmak kaydıyla Yemen'de 26 Mart 2015'te Suudi Arabistan öncülüğündeki Arap koalisyonunun başlattığı Operation Decisive Storm'a katılması bekleniyordu. Tüm bunlar da (beklentiler) BAE dış politikasının bir ivme kazandığını ve buna bağlı olarak da iddiasını ortaya koyuyordu çünkü Abu Dabi'nin veliaht prensi Şeyh Muhammed bin Zayed'in etrafını saran bir güvenlik "klişi", politika yapımında kontrolü eline almıştı [6].

Son yıllarda BAE'de bölgesel anlamda dış politika süreçlerini ciddi bir şekilde etkileyen iki güç kayması gerçekleşti. Yedi emirliği kapsayan federasyonda Dubai'den Abu Dabi'ye ve ayrıca Abu Dabi'nin sembolik lideri ve BAE'nin Devlet Başkanı Şeyh Khalifa bin Zayed al Nahyan'dan Şeyh Muhammed Bin Zayed'e doğru bir güç kayması oldu. Şeyh Khalifa'nın Ocak 2014'te felç geçirdiğinden beri nerede olduğu bilinmiyor ve dolayısıyla Khalifa'nın kamusal alanda tekrar kayda değer bir varlık göstermesi pek olası görünmüyor. Her ne kadar Muhammed bin Zayed birkaç yıldır Abu Dabi'de "tahtın arkasındaki gerçek güç" olsa da ülke içinde adımlarını dikkatli bir şekilde atıyor ve hem Al Nahyan ailesi içerisinde hem de Dubai ile karşılıklı ilişkilerde dengeleri bozacak dinamiklerden kaçınması gerektiğinin farkında olarak bir yol izliyor. Nitekim bu durum, Muhammed bin Zayed'in Abu Dabi'deki kritik ekonomik ve güvenlikle ilgili pozisyonlara birincil derecedeki akrabalarını ve diğer yakın müttefiklerini yerleştirmesinden anlaşılıyor [7].

Katı Bir Ortaklık

Abu Dabi'deki Muhammed bin Zayed ile Suudi Arabistan'daki Muhammed bin Selman KİK içerisindeki ana eksen oluşturuyor. Ulusal ve bölgesel meselelere hırslı fakat "makro" bir yaklaşım sergileyen ve adı "yapabiliriz" olan bir zihniyeti paylaşan bu iki isim arasında yakın bir iş birliği de söz konusu oldu. Nitekim bu yeni ortaklık kendisini en çok Yemen'de hissettirdi ve Yemen'deki Suudi Arabistan ve BAE nüfuz alanlarının açık bir şekilde ayrışması sebebiyle ortaya çıkan siyasi çekişmelere rağmen ayakta kaldı. Katar açısından en önemlisi de Muhammed bin Zayed'in, Müslüman Kardeşlere ve diğer bölgesel İslamcı gruplara karşı takınacağı sert tutum için Suudilerin desteğini güvence altına almak oldu. Suudi Arabistan, Mart 2014'te Müslüman Kardeşleri terörist grup ilan etme hususunda BAE'ye katıldı ki bu iki ülkenin Katar ile diplomatik ilişkilerinin

askıya alındığı zamana denk gelmişti. Her ne kadar Kral Selman, Ocak 2015'te tahta oturduktan sonra Müslüman Kardeşler üyeleriyle pragmatik sebeplerle irtibata geçmiş olsa da geçtiğimiz aylarda Suudilerin duruşu yine BAE'nin duruşuna daha yakın bir duruma geldi ^[8].

Mayıs 2017'nin sonuna gelinirken Suudi ve BAE'ye yakın medya organları tarafından düzenlenen saldırıların, koordineli bir şekilde diplomatik ilişkilerin kesilmesinin ve Katar'a karşı 5 Haziran'da devreye sokulan ekonomik yaptırımların gösterdiği gibi bu yakınlaşma, Katar'ı son derece kırılğan bir durum ile karşı karşıya bıraktı. Görünen o ki hem BAE hem de Suudi Arabistan, Donald Trump başkanlığındaki ABD'nin dış politikadaki deneyimsizliğini, ABD yönetiminin önemli meselelere dair düşüncelerini şekillendirmek için bir fırsat olarak telakki ediyor. Suudi ve BAE'li liderler ile İran ve Müslüman Kardeşler konusundaki tutumları Riyad veya Abu Dabi'den pek farklı olmayan Başkan Trump'ın damadı ve baş danışmanı Jared Kushner, Savunma Bakanı James Mattis ve CIA Direktörü Mike Pompeo gibi yeni yönetimin öne çıkan figürleri arasında yakın kişisel ilişkiler gelişti ^[9]. Fakat Suudi ve BAE'li liderler, Başkan Trump'ın Riyad Zirvesi'nin akabinde Katar'a karşı hızlıca harekete geçmek konusunda kendilerini cesaretlendirilmiş hissederken, Kuveyt ve Umman belirgin bir şekilde bu tutumu takip etmedi. Katar ile yaşanan bu son diplomatik çatışmanın sonucunda muhtemelen KİK'in çekirdeği ve dış halkası arasındaki ayrılıklar büyüyecek ve bir ya da daha fazla üye devletin KİK'ten ayrılmasına yol açacak.

Dipnotlar:

- (1) Vania Carvalho Pinto, "From "Follower" to "Role Model": the Transformation to the UAE's International Self-Image," Journal of Arabian Studies, 4(2), 2014, s.234.
- (2) Abdulkhaleq Abdulla, "New Assertiveness in UAE Foreign Policy," Gulf News, 9 Ekim 2012.
- (3) Abdul-Monem al-Mashat, "Politics of Constructive Engagement: The Foreign Policy of the United Arab Emirates," in Bahgat Korany ve Ali Hillal Dessouki (eds.), The Foreign Policies of Arab States: The Challenge of Globalization (Cairo: American University of Cairo Press, 2008), s.472).
- (4) Rajiv Chandrasekaran, "In the UAE, the United States has a Quiet, Potent Ally Nicknamed 'Little Sparta,'" Washington Post, 9 Kasım 2014.
- (5) Mission: Winds of Goodness, "Our Partners who Helped and Supported the Project," bkz. <http://www.uaeafghanistan.ae/en/Brand-of-Abu-Dhabi.php>.
- (6) Kristian Coates Ulrichsen, "The UAE's Evolving Power Dynamics," Houston Chronicle/Baker Institute Blog, 1 Mart 2016.
- (7) A.g.e.
- (8) David Hearst, "Three Potential Moves Behind the Tension between Qatar and its Gulf Neighbors," Middle East Eye, 2 Haziran 2017.
- (9) Kristian Coates Ulrichsen, "US Policies in the Middle East Under the Trump Presidency," Orient XXI, 18 Nisan 2017.

Bu yazı daha önce AlJazeera Center for Studies [tarafındanyayınlanmıştır.](#)

YAZAR HAKKINDA

Kristian Coates Ulrichsen, Houston, Texas'taki Rice University's Baker Institute For Public Policy'nin Orta Doğu Bölümü uzmanıdır. "Qatar And The Arab Spring" ve "The United Arab Emirates: Power, Politics, And Policymaking" eserleri de dahil olmak üzere Körfez ülkeleri bağlamında Uluslararası İlişkiler ve Politik Ekonomi başlıklarını inceleyen dört kitabın yazarıdır.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeten araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

[f](#) [t](#) [v](#) [w](#) / SharqForum

[SOUNDCLOUD](#) / Sharq-Forum

الشرق
منتدى
ALSHARQ FORUM

